

Валерія Войткова

студентка 2 курсу Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ

Правові проблеми виникнення договору в цивільному праві України*

Виконання договірних зобов'язань є ключовим елементом цивільного права, що безпосередньо впливає на стабільність цивільного обороту та ефективність правового регулювання відносин між суб'єктами. Відповідно до положень Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), зобов'язання мають виконуватися належним чином, у повному обсязі та в обумовлений строк, якщо інше не передбачено договором або законом (ст. 526 ЦК України). Однак на практиці сторони часто зіштовхуються з проблемами неналежного виконання або повного невиконання зобов'язань, що потребує детального аналізу існуючого правового регулювання та пошуку шляхів його вдосконалення.

* Наукова керівниця – *Уляна Воробель*, викладачка (PhD) кафедри цивільно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ

Актуальність теми дослідження полягає в необхідності удосконалення механізмів виконання договорів та захисту прав сторін, які стикаються з порушенням договірних зобов'язань. Неналежне виконання зобов'язань може мати суттєві правові наслідки, включаючи застосування санкцій, стягнення неустойки або відшкодування збитків, що, у свою чергу, потребує уніфікованого підходу до врегулювання таких спорів у судовій практиці [1, с. 152].

Цивільне законодавство України передбачає, що зобов'язання мають виконуватися відповідно до умов договору та вимог закону. Згідно зі статтею 610 ЦК України, порушенням зобов'язання є його невиконання або неналежне виконання, тобто виконання з порушенням умов, встановлених змістом зобов'язання. Сторони мають право визначати умови виконання зобов'язання в договорі, але такі умови не повинні суперечити закону або загальним принципам права [2, с. 234]. Незважаючи на це, на практиці часто виникають труднощі з реалізацією договірних умов, особливо у випадках, коли одна зі сторін навмисно ухиляється від виконання зобов'язання.

Особливої уваги заслуговує проблема застосування санкцій за порушення договірних зобов'язань. У законодавстві України передбачено кілька видів договірних санкцій, таких як пеня, штраф і неустойка. Однак судова практика показує, що сторони часто оспорюють розмір неустойки, посилаючись на принцип справедливості та співмірності відповідальності з порушенням [4, с. 89]. Суд, у свою чергу, має право зменшити розмір неустойки, якщо вона є надмірною та значно перевищує обсяг реальних збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язань.

Форс-мажорні обставини є підставою для звільнення сторони від відповідальності за невиконання або неналежне виконання зобов'язання. Відповідно до статті 617 ЦК України, особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності, якщо вона доведе, що порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили. Однак на практиці визначення форс-мажорних обставин викликає чимало труднощів. Зокрема, виникають питання щодо доказування наявності таких обставин та їхнього впливу на можливість виконання зобов'язання [3, с. 78].

У судовій практиці часто зустрічаються ситуації, коли сторони посилаються на форс-мажор для звільнення від відповідальності, але не можуть підтвердити, що ці обставини дійсно унеможливили виконання договору. Наприклад, рішенням Верховного Суду України було визнано, що економічна криза не є форс-мажорною обставиною, оскільки такі події є передбачуваними та не мають ознак непереборної сили [3, с. 79]. Важливим аспектом є також необхідність уточнення в договорах конкретного переліку обставин, які можуть визнаватися форс-мажором, оскільки загальні формулювання в законодавстві не дозволяють врахувати всі можливі ситуації.

Сторони, чиї права порушені внаслідок неналежного виконання або невиконання договору, мають право на відшкодування збитків та застосування інших заходів цивільно-правової відповідальності. Відповідно до статті 22 ЦК України, збитками є втрати, яких особа зазнала у зв'язку з пошкодженням або знищенням її майна, а також витрати, які вона зробила або повинна зробити для відновлення свого порушеного права. На практиці

проблемою є визначення реальних збитків та розміру упущеної вигоди, оскільки це вимагає проведення економічних експертиз та залучення додаткових спеціалістів [2, с. 236].

Крім того, важливим аспектом є питання компенсації моральної шкоди. Законодавство передбачає можливість відшкодування моральної шкоди у випадках порушення зобов'язань, однак на практиці такі випадки є рідкісними, оскільки сторони не завжди можуть довести наявність моральної шкоди та її вплив на їхнє життя чи ділову репутацію [4, с. 91].

Проблеми виконання договірних зобов'язань у цивільному праві України потребують комплексного підходу до їх вирішення. Запропоновані зміни спрямовані на підвищення ефективності правового регулювання договірних відносин та забезпечення захисту прав і законних інтересів сторін договору. Необхідно вдосконалити механізми відповідальності за порушення зобов'язань, чітко визначити умови застосування санкцій та передбачити уніфікований підхід до визначення форс-мажорних обставин. Крім того, важливо забезпечити належну реалізацію положень щодо компенсації збитків та відшкодування моральної шкоди.

Література

1. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
2. Мартинюк І. С. Форс-мажорні обставини у виконанні договірних зобов'язань: проблеми правозастосування. *Юридичний журнал*. 2021. № 3. С. 77–81.
3. Савчук О. В. Проблеми відповідальності за неналежне виконання договірних зобов'язань. *Право України*. 2020. № 5. С. 151–156.
4. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої. К.: Юрінком Інтер, 2018. 740 с.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**